

ראש השנה תשפ"ג
פרשת התשובה

In loving memory of Dr. Chuck Feldman z"l

דברים פרק ל

(א) והיה כי יבאו עליך כל הדברים האלה הברכה והקללה אשר נתתי לפניך והשבת אל לבבך בכל הגוים אשר הדיחך יקנך אלהיך שמה: (ב) ושבת עד יקנך אלהיך ושמעת בקלו ככל אשר אנכי מצוך היום אתה ובניך בכל לבבך ובכל נפשך: (ג) ושב יקנך אלהיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך מפל העמים אשר הפיצך יקנך אלהיך שמה: (ד) אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך יקנך אלהיך ומשם יקחך: (ה) והביאך יקנך אלהיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירשתה ויהיטבך והרבך מאבותיך: (ו) ומל יקנך אלהיך את לבבך ואת לבב זרעך לאהבה את יקנך אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך למען חיך: (ז) ונתן יקנך אלהיך את כל האלות האלה על איביך ועל שניאיך אשר רדפו: (ח) ואתה תשוב ושמעת בקול יקנך ועשית את כל מצותיו אשר אנכי מצוך היום: (ט) והויתרך יקנך אלהיך בכל מעשה ידך בפרי בטןך ובפרי בהמתך ובפרי אדמתך לטבה כי ישוב יקנך לשוב עליך לטוב פאשר שש על אבותיך: (י) כי תשמע בקול יקנך אלהיך לשמר מצותיו וחקתיו הכתובה בספר התורה הזה כי תשוב אל יקנך אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך: פ (יא) כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום לא נפלאה הוא מן לאמר ולא רחקה הוא: (יב) לא בשמים הוא לאמר מי יעלה לנו וישמענו אתה ונעשנה: (יג) ולא מעבר לים הוא לאמר מי יעבר לנו אל עבר הים ויקחה לנו וישמענו אתה ונעשנה: (יד) כי קרוב אליך הדבר מאד בפיה ובלבבך לעשותו: ס (טו) ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המוות ואת הרע: (טז) אשר אנכי מצוך היום לאהבה את יקנך אלהיך ללכת בדרכיו ולשמר מצותיו וחקתיו ומשפטיו וחיית ורביית וברכך יקנך אלהיך בארץ אשר אתה בא שמה לרשתה: (יז) ואם יפנה לבבך ולא תשמע ונדחת והשתחית לאלהים אחרים ועבדתם: (יח) הגדתי לךם היום כי אבד תאבדון לא תאריכון ימים על האדמה אשר אתה עבר את הירדן לבוא שמה לרשתה: (יט) העדתי בכם היום את השמים ואת הארץ החיים והמוות נתתי לפניך הברכה והקללה ובהרפת בחיים למען תחיה אתה וזרעך: (כ) לאהבה את יקנך אלהיך לשמע בקלו ולדבקה בו כי הוא חיך וארץ מידך לשבת על האדמה אשר נשבע יקנך לאבותיך לאברהם ליצחק וליעקב לתת להם:

רש"

(ג) **ושב ה' אלהיך את שבותך** - היה לו לכתוב והשיב את שבותך, רבותינו למדו מכאן שהשכינה כביכול שרויה עם ישראל בצרת גלותם, וכשנגאלין הכתיב גאולה לעצמו, שהוא ישוב עמהם. ועוד יש לומר, שגדול יום קבוץ גלויות ובקושי, כאלו הוא עצמו צריך להיות אוהז בידיו ממש איש איש ממקומו, כענין שנאמר (ישעיה כז, יב) ואתם תלקטו לאחד אחד בני ישראל, ואף בגלויות שאר האומות מצינו כן (ירמיהו מח מז) ושבותי שבות מואב: (יא) **לא נפלאה היא ממצך** - לא מכוסה היא ממצך, כמו שנאמר (דברים יז, ח) כי יפלא ארי יתכסי, (איכה א, ט) ותרד פלאים, (איוב מ, יג) ותרד במטמוניות, מכוסה חבוש בטמון: (יב) **לא בשמים היא** - שאלו היתה בשמים היית צריך לעלות אחריה וללומדה: (יד) **כי קרוב אליך** - התורה נתנה לךם בכתב ובעל פה: (טו) **את החיים ואת הטוב** - זה תלוי בזה אם תעשה טוב הרי לך חיים, ואם תעשה רע הרי לך המוות. והכתוב מפרש והולך היאך: (טז) **אשר אנכי מצוך היום לאהבה** - הרי הטוב, ובו תלוי: **וחיית ורביית** - הרי החיים: (יז) **ואם יפנה לבבך** - הרי הרע: (יח) **כי אבד תאבדון** - הרי המוות: (יט) **העדתי בכם היום את השמים ואת הארץ** - שהם קיימים לעולם וכאשר תקרה אתכם הרעה יהיו עדים שאני התרתי בכם בכל זאת. דבר אחר העידתי בכם היום את השמים וגוי אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל, הסתכלו בשמים שבראתי לשמש אתכם, שמא שנו את מדתם שמא לא עלה גלגל חמה מן המזרח והאיר לכל העולם, כענין שנאמר (קהלת א, ה) וזרח השמש ובה השמש, הסתכלו בארץ שבראתי לשמש אתכם, שמא שנתה מדתה, שמא זרעתם אותה ולא צמחה, או שמא זרעתם חטים והעלתה שעורים, ומה אלו שנעשו לא לשכר ולא להפסד אם זוכין אין מקבלין שכר ואם חוטאין אין מקבלין פורענות, לא שנו את מדתם, אתם שאם זכיתם תקבלו שכר ואם חטאתם תקבלו פורענות על אחת כמה וכמה: **ובחרת בחיים** - אני מורה לךם שתבחרו בחלק החיים, כאדם האומר לחבירו בחר לך חלק יפה בנחלתי ומעמידו על חלק היפה ואומר לו את זה ברור לך, ועל זה נאמר (תהלים טז, ה) ה' מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי, הנחת ידי על גורל הטוב לומר את זה קח לך:

רמב"

(ב) וטעם **ושבת עד ה' אלהיך ושמעת בקלו ככל אשר אנכי מצוך היום אתה ובניך** - שתשוב אל ה' בכל לבבך ובכל נפשך ותקבל עליך ועל בניך לדורותם לעשות ככל אשר אנכי מצוך היום, כאשר עשו בגאולה השנית דכתיב (נחמיה י ל) ובאים באלה ובשבועה ללכת בתורת האלהים אשר נתנה ביד משה עבד האלהים ולשמור ולעשות את כל מצות ה' אדנינו ומשפטיו וחקיו. או יהיה "מצוך אתה ובניך" כמו מצוך לך ולבניך, כענין ואתה צוית (בראשית מה יט), וכן וירעו אותנו (לעיל כו ו), לנו. ולפי דעתי יש בו סוד גדול, כי ירמוז למה שאמרו (יבמות סג ב) אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף, וכבר דברתי בו: (ו) **ומל ה' אלהיך את לבבך** - זהו שאמרו (שבת קד א) הבא לטהר מסייעין אותו, מבטיחך שתשוב אליו בכל לבבך והוא יעזור אותך. ונראה מן הכתובים ענין זה שאומר, כי מזמן הבריאה היתה רשות ביד האדם לעשות כרצונו צדיק או רשע, וכל זמן התורה כן, כדי שיהיה להם זכות בבחירתם בטוב ועונש ברצותם ברע. אבל לימות המשיח, תהיה הבחירה בטוב להם טבע, לא יתאוה להם הלב למה שאינו ראוי ולא יחפוץ בו כלל. והיא המילה הנזכרת כאן. כי החמדה והתאוה ערלה ללב, ומול הלב הוא שלא יחמוד ולא יתאוה. וישוב האדם בזמן שהוא קודם חטאו של אדם הראשון, שהיה עושה בטבעו מה שראוי לעשות ולא היה לו ברצונו דבר והפכו, כמו שפירשתי בסדר בראשית (ב ט): וזהו מה שאמר הכתוב בירמיה (לא ל - לב), הנה ימים באים נאם ה' וקרתי את בית ישראל ואת בית יהודה ברית חדשה לא כברית אשר כרתי את אבותם וגוי, כי זאת הברית אשר אכרות את בית ישראל אחרי הימים ההם נתתי את תורתם בקרבם ועל לבם אכתבנה, וזהו בטול יצר הרע ועשות הלב בטבעו מעשהו הראוי. ולכך אמר עוד (שם פסוקים לב לג) והייתי להם לאלהים והמה יהיו לי לעם ולא ילמדו עוד איש את רעהו ואיש את אחיו לאמר דעו את ה' כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם, ובידוע כי יצר לב

האדם רע מנעוריו וצריכים ללמד אותם, אלא שיתבטל יצרם בזמן שהוא לגמרי: וכן נאמר ביחזקאל (לו כו כז) ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה אתן בקרבכם וגוי ועשיתי את אשר בחקי תלכו, והלב החדש ירמוז לטבעו, והרוח לחפץ ולרצון. וזהו שאמרו רבותינו (שבת קנא ב) והגיעו שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ (קהלת יב א), אלו ימות המשיח, שאין בהם לא זכות ולא חובה. כי בימי המשיח לא יהיה באדם חפץ אבל יעשה בטבעו המעשה הראוי, ולפיכך אין בהם לא זכות ולא חובה, כי הזכות והחובה תלויים בחפץ: (יא) **וטעם כי המצוה הזאת** - על כל התורה כולה. והנכון, כי על כל התורה יאמר (לעיל ח א) "כל המצוה אשר אנכי מצוך היום", אבל "המצוה הזאת" על התשובה הנזכרת, כי והשבות אל לבבך (בפסוק א) ושבת עד ה' אלהיך (בפסוק ב) מצוה שיצוה אותנו לעשות כן. ונאמרה בלשון הבינוני לרמוז בהבטחה כי עתיד הדבר להיות כן. והטעם, לאמר כי אם יהיה נדחך בקצה השמים ואתה ביד העמים תוכל לשוב אל ה' ולעשות ככל אשר אנכי מצוך היום, כי אין הדבר נפלא ורחוק ממך אבל קרוב אליך מאד לעשותו בכל עת ובכל מקום: וזה טעם **בפיך ובלבבך לעשותו** - שיתודו את עונם ואת עון אבותם בפיהם, וישבו בלבם אל ה', ויקבלו עליהם היום התורה לעשותה לדורות כאשר הזכיר (לעיל פסוק ב) אתה ובניך בכל לבבך - כמו שפירשתי (שם): (טו) **ראה נתתי לפניך היום** - יחזור להזהירם עוד, להגיד להם כי שני הדרכים בידם וברשותם ללכת באשר יחפצו בה ואין מונע ומעכב בידם לא מן התחתונים ולא מן העליונים. ויעיד בהם את השמים ואת הארץ פעם שנית (פסוק יט) אחר שאמר (לעיל ד כו) העידתי בכם היום את השמים ואת הארץ כי אבד תאבדון מהר. כי עתה יאמר העדותי בכם היום את השמים ואת הארץ - כי החיים והמות נתתי לפניך - שהם הברכה והקללה - וכי יעצתיך שתבחור בחיים למען תחיה אתה וזרעך - והנה הוא כמחתיים העדים בסוף דבריו כולם:

Visit www.atid.org/shiur for audio recordings, Podcasts, or to sign-up to receive sources in advance.
Visit www.WebYeshiva.org to sign up for Rabbi Brovender's fully interactive, online Yeshiva.